

Bilag 1 - Biodiversitet i Roskilde Kommune. Baggrundsnotat.

Roskilde Kommunes placering i opgørelse over naturkapitalindeks

Danmarks Naturfredningsforening og Aarhus Universitet offentliggjorde i januar 2017 et Naturkapitalindeks for alle Danmarks kommuner. Naturkapitalindekset er et udtryk for, hvor stor biodiversitet der er i kommunen. I undersøgelsen opnåede Roskilde Kommune en placering som nr. 82 ud af landets 98 kommuner.

Placeringen fremkommer af hvor mange point ud af 100 mulige point, som en kommune scorer. Beregningen foretages, således at mange sjældne arter og mange arealer med sjældne naturtyper inden for kommunegrænsen giver mange point, hvorimod landbrugsjord i omdrift, bymæssig bebyggelse og befæstede arealer giver færre point.

I toppen af undersøgelsen ligger Fanø og Læsø kommuner med hhv. 80 og 78 point ud af 100 mulige. I bunden ligger kommuner som Struer, Nyborg og Morsø med 11-12 point. Den gennemsnitlige score for Danmarks kommuner er 24 point. Naturen i Roskilde Kommune scorer 16 point, hvilket iflg. undersøgelsen placerer Roskilde i naturkapitalkategori med kommuner som Odsherred, Fredericia og Greve. Af Roskildes nabokommuner har Frederikssund scoret 29 point, Egedal 30, Høje Taastrup 14, Greve 12, Solrød 13, Køge 24 og Lejre 24 point.

Undersøgelsens afsendere har nogle forslag til, hvordan en kommune kan score flere point og dermed forbedre sin placering:

- 1) Registrere naturforekomster. Det er især nyregistrering af sjældne eller beskyttede naturtyper, som vil bidrage til en højere pointscore.
- 2) Beskytte gammel og værdifuld natur.
- 3) Forbedre tilstanden af eksisterende områder ved at indføre f.eks. græsning eller naturnær skovdrift og
- 4) skabe ny natur ved at tilskynde til, at landbrugsproduktion opgives på lokaliteter, hvor der kan opnås en naturgevinst.

Naturkapitalindekset er beregnet ud fra viden om forekomst af sjældne arter samt mængden og kvaliteten af levesteder for sjældne arter. Der er fokuseret på de sjældne arter, fordi sjældne arter kræver levesteder af god kvalitet. Disse levesteder rummer også forekomster af de mere almindelige arter. Befæstede arealer og grønne områder i byerne har en fast værdi for hele landet. Kategorien andet er baseret på gennemsnitsværdien for de andre kategorier i kommunen.

Roskilde Kommunes naturforvaltning i det åbne land

Roskilde Kommune overtog ved kommunesammenlægningen i 2007 opgaven med naturbeskyttelse og naturforvaltning fra Roskilde Amt. Kommunens naturforvaltning er styret af Grøn Blå Strategi. Strategien ser naturforvaltningen bredt. Naturen skal beskyttes og forbedres og samtidig være et aktiv for borgerne til oplevelser, rekreation og motion, samtidig med at vi fastholder et aktivt landbrug. Arbejdet har hidtil været koncentreret om at sikre og forbedre eksisterende natur. Det meste natur er ejet af private, og da

naturforvaltningen er baseret på frivillighed, er gennemførelse af projekter afhængige af lodsejernes interesse. Det er således ikke altid muligt at gennemføre de tiltag, som er optimale set i forhold til biodiversiteten. Det er derfor ikke muligt at arbejde efter en egentlig liste af projekter prioriteret efter vigtighed for biodiversiteten. I stedet gennemføres projekter hos interesserede lodsejere, såfremt forvaltningen vurderer, at projektet vil give en væsentlig gevinst for naturen, ligesom der selvfølgelig er fokus på at opnå aftaler i de vigtigste naturområder.

De fleste Grøn Blå strategiprojekter har omfattet etablering af hegn til græsning af naturområder, rydning af tilgroede naturtyper og etablering af nye vandhuller. Derudover arbejdes der også med naturgenopretningsprojekter, registrering af beskyttet natur, myndighedsudøvelse og fredningssager. En stor del af arbejdet indenfor Grøn Blå Strategi er rekreative projekter, typisk etablering af vandrestier eller information om adgang til naturen. Disse tiltag er ikke i sig selv til gavn for biodiversiteten og forbedrer derfor ikke kommunens naturkapitalindeks. De er derimod vigtige for at skabe kendskab og opbakning til naturen blandt borgerne i kommunen. Der er også fokus på at samarbejde med den nyetablerede Nationalpark Skjoldungernes Land, hvis sigte i vid udstrækning er sammenfaldende med Grøn Blå Strategi.

Siden 2015 har forvaltningen styrket indsatsen for at registrere de naturtyper, som findes på private og kommunale arealer og som er beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Registreringen vil give et vigtigt administrationsgrundlag ved behandling af ansøgninger om dispensationer og ved lovliggørelsessager. Desuden giver registreringen en viden om naturtilstanden i de beskyttede naturtyper samt om forekomst af beskyttede arter. En vigtig gevinst ved registreringen er også kontakten til lodsejerne. Der er genereret flere naturprojekter som følge af besøgene hos lodsejere.

Roskilde Kommunes forvaltning af natur i byområder

I rapporten om naturkapitalindeks anføres det, at der ikke findes et datagrundlag for at tildele en naturkapitalværdi til arealtyperne "byer/grønt" og "byer/befæstet". I undersøgelsen får hver kommune derfor tildelt en fast skønnet værdi for disse to arealtyper, som er ens for hele landet. Kategorien "andet" får en værdi baseret på et gennemsnit af kommunens øvrige arealtyper.

For byernes grønne områder er der derfor ikke indsamlet data, der vægter i rapporten om naturkapital. Forvaltningen arbejder alligevel for, at tænke naturhensyn og biodiversitet ind i drift og udvikling af kommunens grønne områder på en måde, hvor det giver stor variation og oplevelsesværdi for borgerne, samtidigt med at det gavner naturen som helhed.

I en kommune som Roskilde står forvaltningen for driften af mange og meget forskelligartede grønne områder inden for byområderne. Det kan være græsningsfolde, store ubebyggede arealer, idrætsarealer, vejrabatter, gadetræer, skovområder, strandområder, gadekær, moseområder, ekstensivt benyttede parkområder, intensivt benyttede parkområder, staudebede, blomsterenge, sommerblomstbede osv. osv.

Måden de kommunale grønne områder i byerne driftes på, er baseret på en vurdering af forskellige kriterier og formål. Det kan være rekreative hensyn, æstetiske afvejninger, funktionelle behov, oplevelsesværdi eller naturhensyn. Hvilket formål, der vægtes højst, afhænger af potentialet og behovet på det givne sted.

I parker med mange kultur- og idrætsarrangementer, som Byparken og Folkeparken i Roskildes bymidte, skal parkerne kunne rumme pladskrævende aktiviteter. Der er behov for store græsplæner, opholdsmuligheder, parkeringsmuligheder og stier m.m., som ikke nødvendigvis har en høj biodiversitet. I kontrast til de arrangementstunge parker står naturprægede parkarealer som Kællingehaven nord for Roskilde Havn, Kildemosen i Viby eller Lønager Strandpark i Jyllinge Nordmark. Det er arealer, hvor der lægges få græsklipnings- eller beskæringsindgreb fordi det ønskes, at publikum skal have oplevelsen af at bevæge sig i område, der udvikler sig på naturgrundlagets betingelser, men stadig er plejet så godt, så der er gode stier og bænke og anlæggene i det hele taget har gode rekreative tilbud.

Over en årrække har der været en udvikling i retning af at opnå en højere grad af naturpræg i den måde, som forvaltningen administrerer kommunens egentlige parkområder og kommunens andre grønne områder. På ubebyggede arealer som f.eks. Ladegårdsstien og byggefelterne syd for Kvickly, Hydehøj var tidligere enten opdyrket landbrugsjord eller lå hen med byggeaffald. De er i dag bevidst ekstensivt drevne rekreative arealer, gerne med afgræsning. På nogle parkarealer nedsættes driftsintensiteten på den måde, at græsletter kun afslås 0-2 gange i græssets vækstsæson eller der gennemføres et høslet, hvor det afklippede græs fjernes for at fremme biodiversitet. Langs vejrabatterne i landzone, hvor der klippes græs to gange i vækstsæsonen, er det kun den yderste rand, som klippes ned i den tidlige slåning. På den måde bibeholdes oversigtsarealerne mod vejbanen og mod naboarealerne bibeholdes en smal græsrand, som dyr og planter kan leve og spredes i. Der er desuden under grøn Blå Strategi, et projekt som registrer forekomsten af markfirben, for at forbedre levevilkår for arten i vejrabatter.

Ændringen mod en mere naturpræget drift af kommunens grønne områder er populær blandt nogle borgere, som oplever at de får adgang til et mere varieret og oplevelsesrigt rekreativt areal end tidligere. Men ændringen er ikke altid populær hos borgere, som foretrækker hyppige græsklipninger og det mere kontrollerede udtryk, som et havepræg eller parkpræg giver frem for et naturpræg.

Forvaltningen har oplevet at få succes med at tilbyde en kombination af et kontrolleret parkpræg og et mere "løst" naturpræg inde for det samme anlæg. Det kan man f.eks. se i Roskilde Ring, hvor området omkring søen har langt, naturpræget græs, naturpræget skovplantning og hvor der er opstillet flittigt besøgte bistader. I parkens nordlige ende er græsset tætklippet, beplantningen kontrolleret og der er opstillet nogle meget benyttede mål og lege- og bevægelsesinstallationer.

På den måde kan forskelligheden i borgernes præferencer og behov imødekommes.

Fremtiden for biodiversiteten i Roskilde Kommune

Roskilde Kommune er placeret som nr. 82 ud af 98 i naturindholdsindex. Placeringen er en konsekvens af, at store arealer i kommunen er landbrugsjord samt by og vej og skyldes også at en række sjældne naturtyper, som mest forekommer i næringsfattige egne af landet, ikke findes i Roskilde Kommune. Det drejer sig f.eks. om heder og mosetyper fattigkær.

Kommunen har siden vedtagelsen af Grøn Blå Strategi anvendt flere ressourcer på naturpleje. Det forventes derfor, at biodiversiteten vil blive forøget i de kommende år. Det er imidlertid et langt sejt træk at forbedre natur, og der er ingen garanti for hurtige gevinster. Eksempelvis kan det typisk tage mellem 50 og 100 år at etablere et nyt overdrev på tidligere dyrket mark. Det går langt hurtigere med at opnå positive resultater med naturtypen sø. Fugle og padder vil typisk indfinde sig indenfor de første år, mens den knap

så iøjnefaldende del af biodiversiteten, såsom insekter og krebsdyr, har langt sværere ved at indvandre. Det er i det hele taget svært at sige noget generelt om udsigterne for indvandring af nye arter, da indvandringen er afhængig af mange faktorer, f.eks. spredningsafstand, landskabets karakter og arternes biologi.

Der er i gennem Grøn Blå Strategi en pågående registrering af beskyttet natur som vil øge kendskabet til naturen og arternes udbredelse i kommunen væsentligt. Data fra registreringen bliver indtastet i Miljøportalen og bliver dermed tilgængelige for en eventuel senere opgørelse af naturkapitalindekset. Såfremt registreringen afslører forekomst af sjældne arter vil registreringen i sig selv kunne øge kommunens naturkapitalindeks. Blandt andet er der iværksat en grundig registrering af naturen i Hedeland, i forbindelse med en ny udviklingsplan.

Roskilde Kommune ejer en del arealer i det åbne land eller på grænsen mellem by og land. Byrådet har besluttet, at kommunens arealer i fremtiden skal bortforpagtes til økologisk drift. I visse tilfælde, hvor arealerne ikke skønnes at kunne bortforpagtes, f.eks. fordi de indeholder naturområder, bliver de i stedet anvendt til at udvikle natur, typisk ved at etablere græsning og vandhuller.

Beslutningen om at bortforpagte kommunens landbrugsarealer til økologisk drift vil sandsynligvis ikke få afgørende betydning for kommunens placering i naturkapitalindekset. En økologisk drevet mark indeholder flere vilde planter og dyr end en konventionelt dyrket mark, men det er typisk arter, som i forvejen findes mange steder. De sjældne arter er sjældne, fordi de har behov for et ganske særligt og oftest stabilt miljø for at trives, og forstyrrelserne er trods alt for store også på økologiske marker til, at sjældne arter kan trives der.

Særlige fokusområder

I det åbne land er den mest effektive måde at iværksætte mere naturpleje for at øge biodiversiteten, at være i god kontakt med ejerne af arealer med naturpotentiale. Såfremt ejerne af arealerne er interesserede i at bevare og forbedre naturen, vil meget naturpleje kunne iværksættes gennem dialog og oplysning. En meget direkte metode til at inddrage lodsejerne er at afsætte en pulje til at finansiere lodsejernes egne forslag til naturpleje. Alle forslagene skal nødvendigvis evalueres for at sikre at tiltagene er til gavn for naturen og er omkostningseffektive.

Større naturprojekter som er vanskelige at rumme indenfor det eksisterende budget kan muligvis finansieres gennem fonde eller tilskudsordninger. Det er derfor afgørende at skabe fokus og opmærksomhed på særlige naturtyper, og potentiale projekter, gennem en øget formidling rettet mod både borgere og fonde.

En ændret drift af de grønne områder, der øger biodiversitet i byområder, er i dag praksis på mange af de ekstensivt driftede arealer, og der er en tendens i tiden til at øge omfanget. For at få den bedst mulige udbytte af disse tiltag, i forhold til øget biodiversitet, vil det være relevant at lave en kortlægning af de biologiske potentialer for nogle af disse arealer. Der er netop indgået aftale om at indgå i et projekt som der i øjeblikket søges fonds støtte til, af firmaet Natur 360, der udvikler en brugervenlig metode til registrering af naturkvalitet i bynatur, herunder grønne områder til lokalhåndtering af regnvand. Dermed skabes øget fokus på at forbedre biodiversiteten når der arbejdes med naturpræg på vores grønne arealer i byerne.